

bé en *Bescarga*, *Nuncarga* i algun altre NL de la nostra àrea toponímica d'aquest substrat; i *-lt-* per *ld-* està d'acord amb altres fets que observem, sigui en les dades de basc arcaic, sigui en les conjectures d'etimologia toponímica i d'equacions ibero-basques.

En altres mots bascos d'aquesta estructura trobem un duplicat en *-ēř/-āř*, com en *baztāř/bazteř* «coin, li-sièra» (cf. *barri/berri, ïlar/Ëller* (veg. E.T.C. I, 86-87, i ací, s. v. *Basterra* i *Bestracà*), que, amb article basc, seria *bazteřa, bilteřa*. Tenim dret, doncs, a postular aquesta base per a d'altres topònims, del domini castellà; particularment l'antiga vila de *Valtierra*, no lluny de l'Ebre, prop de Tudela, de la qual trobo el nom escrit *Baltierra* en doc. de 1146 (Albon, *Cart. du Temple*, núm. 386) i en altres anteriors; per més que l'etimologia popular que hi ficà *vall* i *terra*, ja pogué ser antiga (car figura com *Valterre* en la *Chanson de Roland*); però no hi ha explicació possible, en els aspectes semàntic i leximòrfic a base de VALLIS i TERRA. Un altre *Valtierra* a Arganda, prov. Madrid, i dos a la prov. de Burgos (p. j. Villadiego i Castrojeriz). Noms que corroboren la nostra hipòtesi d'una variant ibero-basca en *-lt* en les formes d'aquest mot.

Baltimolle, pall. (c. 870), V. *balç* *Baltinya(n)*, V. *Baltà*

BALUNYA

balúnja que anoto en el Ripollès com a nom d'un antic edifici rural arruïnats te. Besora (XIII, ape., 12 a. 1953); sense més informació, recullo, però aquest nom per si fos un germà cèltic antic de BONONIA > *Bologna*, capital de l'Emília, ja en Ciceró, Livi i Plini; i també antic, com a ètimon de *Boulogne* a la *Gallia Belgica*, i d'una ciutat de Pannònia; idea força problemàtica car *Bolunya* era la forma amb què la ciutat italiana es coneixia en cat. antic (sovint S. XV), i avui resta com a cognom a Tortosa i poblacions veïnes. També hi ha, però, un *Bolonia* vt. de Tarifa (15 k. a l'O.), que segons C. Riba (notes a Plutarc, ed. B. Metzger VII, 147) era *Belo*, on desembarcà Sertori en guerra contra Pompeu.¹

¹ *Belo(n)* (dicc. Benoist-Gölzer) figura en P. Mela⁴⁵ com ciutat i riu de la Bètica.

BALUST

Llogaret de la Conca de Tremp, agre. a Salàs, antic, si bé reduït avui a la categoria de simple mas o masada, pron. *Balúst*, oït 1954 i 1957 (XVIII, 85). Però consta ja, en la mateixa forma, junt amb *Pessonada*, en un doc. de 1214 (MiretS, *TemplH.*, p. 333).

Ben cert pre-romà. Com ho són en general els noms en desinència *-st* precedida de les diverses vocals, sobretot *-ost*, *-est*, *-ist*, complex sufixal que analitzo en *Btr. z. Nfg.* 1973, 205, com a més representat encara en el domini gascó, si bé també en català; *-ust* és el

més rar, junt amb *-ast*, car no tinc present altre cas català que aquest, i un *Beixust* pda. de Larén (Flamicell); i pocs de gascons (*Berberust*, *Grust*, *Cheust*).

L'arrel, però, es retroba en altres noms parònims no llunyans: *Balestui*, *Belonce* (E.T.C. I, 126), *Ballurs/Bellurs*, *Ballui* (veg., però, aquest, que és quasi immediat localment); i en particular el poblet alt-arag. *Las Bellostas* (Sierra de Guara, E.T.C. I, 144.111), nom que tant s'assembla al present. En conjunt, tot això apunta cap al substrat bascoide: potser un derivat o compost de *bela* 'corb', amb el qual s'enllaçarien fàcilment alguns d'aqueixos noms. Sobretot si per a *-ust* es pogués trobar en basc una llum menys vaga i incerta que la d'enllaçar amb el bc. comú *utzi* 'deixar'.

De tota manera l'alternança *st/tz* que hem constatat a l'article *Bastanist/-itze*, forneix una base bastant ferma per identificar amb la terminació *-utz*, freqüent en aquesta llengua i la gens rara *-ús/-uç*, de NLL substràtics dels nostres Pirineus (cf. E.T.C. I, 210, 211, com *Anyús/Anyós* etc.).

BÀMBOL, Barranc del ~

Terme de Tibi (xxx, 190.19). Dubto molt que sigui variant arabitzada d'un mossàrab = cat. *pàmpol*; més aviat, junt amb un malnom eivissenc *Bambo* (Villangómez, *Miranda*, 36), i *Caseta la bamboïna* (Nules, xxix, 187.5), deu ser mot de creació expressiva (altrament cf. *DECH* III, 57-58).

BAN

'Devesa muntanyenca', mot usual a l'alt Pall. i Rbg. (*DECat* I, 613b19-30 i n. 3). Apareix en NLL d'aquelles muntanyes: vessants com *Lo Ban* te. Guiró (xxxvii, 135.22); un altre a Sellui (xxxvii, 117.8); *Tussal del Ban* a Avellanós; collada i pasturatges muntanyencs *dez bàns* te. Baén, tirant cap a Freixa (xxi, 132, 133).

LA BANA

Veïnat te. Tírvia, pronunciat *la bána*, /-e (1920) a Tírvia; és un vt. en una clotada que desaigua a la Noguera de Cardós, prop del pont que hi ha sota Tírvia; *la bána* 1933 (oït a Farrera, xxii, 79). Em sembla ser una formació a base de *ban* 'devesa', a la manera de *roc/roca, vel/vela, mas* i el toponímic *Masa*; més que no del dial. *bana* 'banya', que no sabríem explicar en l'aspecte topo-semàntic: encara que el nom s'estengui a la pda. adjacent costa amunt, i fins a un Coll de la *Bana* (xx, 167), aqueixa extensió lliga també amb la idea d'extensa devesa'. N'hi ha derivats. Clot de *Banetes* te. Arestui, dins la zona d'Auressi (xxxvii, 60. 2); i en el mateix te. de Tírvia, *La Banèra*, barranc que desemboca esq. a la Noguera de Tírvia, per tant separat de *La Bana* pel llit del riu (xxi, 165).